

Skovdyrkeren

Nr. 95 - maj 2024

Fuglekiggere og legebørn er velkomne i Christens skov

Politiker går ind i sag
om byggematerialer

Skovfogeden
stopper efter 40 år

Skovbrugets nye
kampagne får debut

SKOVDRKERNE

Politiker går ind i sag 2

Kort nyt 3

Skoven giver virkelyst 4

Legeplads i skoven 8

Mindeord om Per Hilbert 9

Lukningstruet uddannelse hitter 10

Skovens produkter bliver overset 12

Fagmanden takker af 13

Ny kampagne får debut 16

Vindmøller i skovene 18

Skovrejsning giver plus 19

Ny bog om skovrejsning 21

Forsidebilledet:

Skovejer Christen Rauff rejste skov for 25 år siden. Han nyder at have gæster sin skov og har blandt andet etableret skovlegeplads og fuglekigger-tårn. Læs mere på side 4-5, 6-7 og 8. Foto: Jens Mathiasen.

Politiker går ind i sag om byggematerialer

Ordfører fra Det Radikale Venstre vil stille spørgsmål til ministeren, efter Skovdyrkerens afdækning af ulogiske regler for brug af træ i byggeriet.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Sagen om, at danske regler spænder ben for brugen af træ og den grønne omstilling i byggeriet, bliver nu løftet op på ministerniveau.

Det står klart efter, at Radikale Venstre går ind i sagen.

Partiet oplyser til Skovdyrkerne, at boligordfører Lotte Rod vil stille spørgsmål til den ansvarlige minister.

Det er social- og boligminister Pernille Rosenkrantz-Theil (S).

Radikale Venstre oplyser, at man vil bede ministeren redegøre for, hvordan vi kan undgå, at de u hensigtsmæssige miljøvaredeklarerationer på byggematerialer blokerer for brugen af træ og træprodukter i byggeriet, sådan som Skovdyrkerens medlemsmagasin har beskrevet det.

Spænder ben for træbyggeri

Skovdyrkeren har afdækket sagen i februar-udgaven i år.

Her påpeger branchefolk, at miljøvaredeklarerationer på byggematerialer er misvisende. Deklarerationerne får tunge byggematerialer som for eksempel tegl og stål til at fremstå mere CO2-venlige end træ og biogene byggematerialer.

Nogle bygherrer har endda måttet udskifte træmaterialer med tegl, stål og andre klimatunge byggematerialer for at overholde gældende krav til CO2-udledning.

Arkitekt og ekspert i bæredygtighed, Kasper Benjamin Bjørkskov, efterlyser ændret lovgivning.

Radikale Venstre går ind i sagen om misvisende miljøvaredeklarerationer på byggematerialer. Det er en udfordring, som ifølge fagfolk spænder ben for brugen af træ i byggeriet.

– Lige nu fortsætter hovedparten med at bygge, som man altid har gjort. Det er et kæmpe problem for branchen – og i særdeleshed for klimaet, siger Kasper Benjamin Bjørkskov.

Skovdyrkeren følger sagen.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger

Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow

Redaktør: Jens Mathiasen / jma@skovdyrkerne.dk

Layout: Landbrugsmedierne

Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Bente Nielsen blev overrasket af sine kolleger i Skovdyrkerne. Bente ses til højre med det gule tørklæde.

Bente siger stop efter 37,5 år

Bente K. Nielsen stopper i Skovdyrkerne Nord-Øst. Hun har været ansat som administrativ medarbejder i 37,5 år.

- Jeg blev ansat 1. oktober 1986, og jeg bliver 68 næste gang. Så nu er det på tide, at jeg tager hul på pensionisttilværelsen, siger Bente K. Nielsen.

Hun blev ansat i den daværende Skovdyrkerforeningen for

Aarhus Amts nordlige del. Hun har oplevet 16 skovdyrkerforeninger blive til de nuværende fem.

- Det har været nogle gode år med spændende og alsidige opgaver. Der er sket en utrolig udvikling. I begyndelsen havde vi ikke computer, og jeg husker, at vi fik det første regnskabsprogram omkring 1990, siger hun.

- Selvfølgelig har jeg haft lyst

til at prøve andet nogle få gange. Men de gode kolleger og det gode arbejdsmiljø har holdt fast i mig, lyder det.

Stor indsats

Skovrideri i Skovdyrkerne Nord-Øst, Peder Gregersen, sætter stor pris på Bente Niensens indsats.

- Bente er dygtig og en utrolig stabil medarbejder. Hun har

leveret en fantastisk indsats for Skovdyrkerne. Hun vil blive meget savnet af både ledelse og kolleger, lyder det fra Peder Gregersen.

Bente Nielsen vil nu fremover bruge mere tid på sit frivillige arbejde – blandt andet i Mødrehjælpen i Randers. Derudover skal der også bruges tid på teater, biograf og vandreture.

Ekspert anbefaler generationsskifte nu

Skovejere, som overvejer generationsskifte, kan spare penge ved at sætte det i gang nu.

Det vurderer skatteekspert og partner i Skatterådgivningsfirmaet TaxMAster, Malene Lyngkjær.

Hun mener, at fokus skal rettes imod ejendommens værdiansættelse – som fastsættes efter ejendomsvurderingen.

- Jeg ved at der er rådgivere, der mener, at man skal sætte generationsskifte på standby, indtil der er taget beslutning om en mulig nedsættelse af arveafgiften.

- Det mener jeg ikke. En nedsættelse vil nemlig aldrig kunne opveje den betydeligt højere værdi, der skal handles til, når vi ikke længere kan bruge de gamle fordelagtige ejendomsvurderinger, siger hun til LandbrugsAvisen.

Hun anbefaler derfor, at man handler nu og tager skridtet imod generationsskifte imens de gunstige forhold er til stede.

De nye vurderinger ventes udsendt i 2025. Når de nye vurderinger er udsendt, er det for sent at gøre brug af de gamle fordelagtige vurderinger.

Arbejdstilsynet fokuserer på landbrug og skovbrug i 2024

I år lancerer Arbejdstilsynet en indsats, der sætter fokus på at forebygge ulykker og styrke sikkerhedskulturen i landbrug og skovbrug.

Omdrejningspunktet for kampagnen er bedre planlægning og opmærksomhed på at tænke sikkerhed ind i alle arbejdsopgaver.

- Mange landmænd er erfarne ledere, som med lidt bedre tilrettelæggelse af arbejdet kan forebygge de alvorlige ulykker. Der bør være en plan, hvor

sikkerhed er tænkt ind i alle opgaver på gården, og hvor de medarbejdere, der skal udføre arbejdet, er oplært og instrueret i opgaven, siger tilsynsførende Karsten Zacho, der har 15 års erfaring med at undersøge ulykker og føre tilsyn med sikkerhed i landbruget.

Fra 2017-22 skete der 33 dødsulykker inden for landbrug og skovbrug. Ulykker sker typisk i forbindelse med håndtering af kvæg og arbejdet med store maskiner.

Skoven giver virkelyst og livsglæde i seniorårene

Christen Rauff og hans kone har rejst skov på landbrugsjord. Den beslutning har de aldrig fortrudt. Skoven har givet de to pensionister livsglæde og utallige gode oplevelser.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Aprilsolen skinner og sender forårsstråler ned igennem unge bøge, ege og douglasgraner.

Christen Rauff spadserer afsted igennem den skov, han for 25 år siden besluttede at rejse på sin landbrugsjord.

- Sikke et vejr. Skoven bliver ikke skønnere, end på forårsdage, hvor det hele er på nippet til at springe ud, siger han og

sender blikket ind i en afdeling af egetræer.

For Christen Rauff er skoven en passion. Det er tilværelsens faste holdepunkt. Her samler han energi, udlever sin virkelyst og bruger sine kræfter.

- Som pensionist er det vigtigt at have noget meningsfuldt at beskæftige sig med. Det er vidunderligt at have skoven.

- Nogle gange går jeg bare en tur og nyder naturens mangfoldighed. Andre gange har jeg motorsaven med og arbejder med opstamning eller lignende. Skoven er blevet mit faste holdepunkt her i mine seniorår. Jeg har ikke tal på alle de gode oplevelser, som er knyttet til skoven, siger han.

Christen Rauff har stammet stort set alle træer op i den 12 hektar store skov.

Skovejer Christen Rauff og skovfoged Bruno Stolborg ved en af de tilbageværende popler, som blev plantet som ammetræer for 25 år siden. Bagved ses ege, som også er 25 år.

Tredje generation på gården

Det med at blive skovejer har ikke ligget i kortene fra barnsben. Han er 3. generation på fødegården Storgaarden ved Ejstrupholm.

Frem til 1980 drev han gården med dyr og planteavl, og op igennem 1980'erne var det en ren planteavlsejendom.

- Men i begyndelsen af 1990'erne vælger min kone og jeg at sadle om. Der var ikke god økonomi i planteavl. Vi frasolgte derfor noget af jorden. I stedet rejste vi skov på 12 hektar, fortæller Christen Rauff.

Han fik kontakt til Skovdyrkerne, som hjalp med rådgivning og etableringen af skoven.

- Det var Skovdyrkerens forstkandidat Jesper Just, som skitserede skoven og hjalp os godt igennem. Han leverede et

gedigent stykke arbejde, siger han.

Løvskov på sandjord

Der er gået 25 år siden, at Christen Rauff og konen Christa kørte plantemaskinen over de godt 12 hektar landbrugsjord.

Forinden var jorden blevet reolpløjet. Der blev også udført grundige jordbundsanalyser. Lokaliteten ligger lige i skellet imellem randmoræne og hedeslette. Der er stor jordbundsvariation på arealet.

- Jeg ville gerne etablere løvskov. Sådan blev det også, selvom fagfolkene fra Skovdyrkerne vurderede, at vores lokation her ved Ejstrupholm var mere velegnet til nål. Det er specielt den sandede jordbund og risikoen for forårsfrost, som bekymrede fagfolkene, siger han.

Etableringen forløb godt, og træerne voksede hurtigt til. I dag står der flotte

unge bevoksninger på den midtjyske lokalitet.

- Som du kan se, er projektet lykkedes. Vi fik en skov, som jeg er meget tilfreds med, siger han imens han går ned igennem et af skovens spor.

Rådgivet af Skovdyrkerne

Skoven består primært af løv, hvor halvdelen er eg. Der er også mindre afdelinger med blandt andet douglasgran, lærk og grandis.

Der blev anvendt poppel som ammetræer, som nu er tyndet bort. Men enkelte har fået lov at blive stående, og de giver nu karakter til skoven. De sidste 10 år har Bruno Stolborg, Skovdyrkerne Syd, været fast skovfoged i skoven. Han fortæller, at skoven altid er blevet drevet forstligt korrekt. ➔

Naturværdier og herlighed har høj prioritet. Der er anlagt sø og fugletårn.

Til venstre for sporet er der plantet rødege og til højere er det stilkeg. Den større tilvækst hos rødegen er tydelig.

⇒ - Vi mødes til et årligt rådgivningsbesøg. Her taler vi om kommende projekter. Jeg har spraydåsen med rundt, så vi kan markere udtyndingstræer ved samme lejlighed, siger han.

Skovfogeden er imponeret over, hvor meget 77-årige Christen Rauff får klaret i skoven.

- Du har jo faktisk stammet hvert eneste træ op i 6-8 meters højde, siger han og kigger over på skovejer Christen Rauff.

Skovfogeden smiler og fortsætter:

- Nogle gange har jeg faktisk måttet bede Christen om at tage den lidt med ro med opstamningen. Der skal jo gerne være noget top tilbage på træerne.

Højt aktivitetsniveau

Aktivitetsniveauet er højt hos Christen Rauff. Sådan har det altid været. Han har fart på, og CV'et nævner uddannelser som reserveofficer, merkonom og lærer.

- Udover landbruget har jeg arbejdet som aftenskoleforstander, og i over tyve

år var jeg beskæftiget i fængselsvæsenet, hvor jeg de sidste år var uddannelsesleder, lyder det fra Christen Rauff.

Han og konen Christa har også haft egen butik på gården med salg af antik og bedre genbrug.

Da alderen nåede 60 år, valgte Christen Rauff at stoppe og gå på pension. Siden dengang har skoven haft den helt store plads.

- De sidste 17 år er størstedelen af min tid blevet brugt i skoven – både med aktiviteter, men også med ture, hvor jeg nyder skoven og naturen, siger han.

Altid forbundet til skoven

På vejen tilbage fra skoven render tankerne baglæns. Christian Rauff finder ubesværet frem til årstal og navne på de mennesker, der på den ene eller anden måde har været involveret i tilblivelsen af skoven.

Han filosoferer lidt over fremtiden og den betydning, skoven har haft for ham og hans kone.

- Jeg var 55 år, da vi etablerede skoven, og vi har haft stor glæde af den lige siden. Det gode ved skoven er, at den er tålmodig. Får du ikke lige klaret dine projekter i en måneds tid eller et halvt år, sker der ikke noget ved det. Du kan altid fortsætte hvor du slap, siger han.

Når Christen Rauff tænker fremad har han ikke planer om at skulle fra fødehjemmet foreløbigt.

- Jeg nyder at være her. Jeg håber, at jeg får mange flere gode år her på gården, siger han.

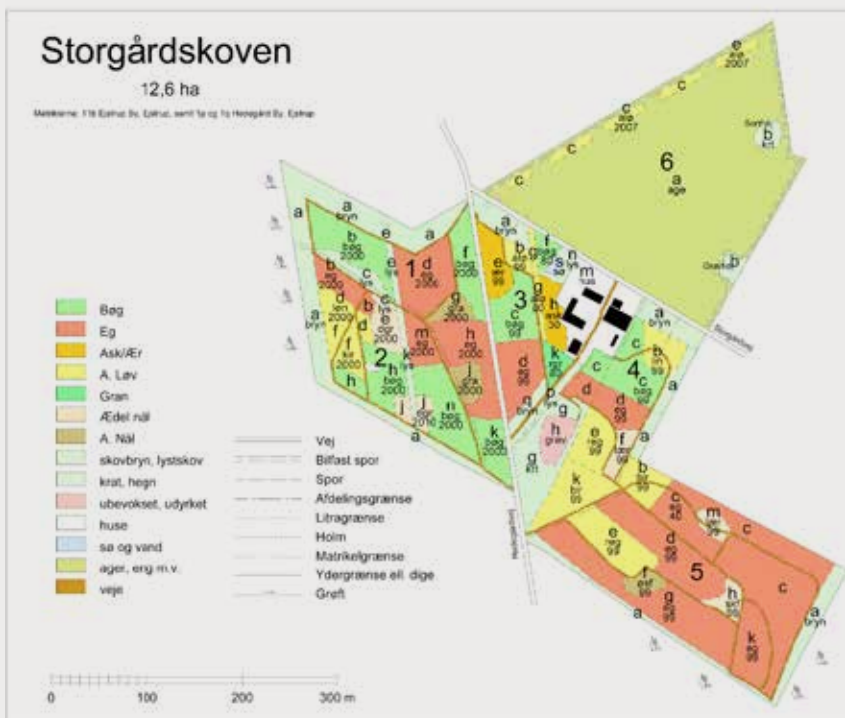
Faktisk holder Christen Rauff og hans kone Christa så meget af stedet, at de ønsker at blive stedt til hvile i skoven, når den tid kommer.

- For nogle år siden ansøgte vi biskoppen om tilladelse til, at vores urner må nedsættes i skoven. Det har vi fået lov til.

- Så når vi ikke lever længere, vil vi fortsat være forbundet med skoven. Den tanke tiltaler både min kone og jeg, siger han.

Christen Rauff ved stenen i skoven.

Om storgårdskoven

- Storgårdskoven ejes af Christen og Christa Rauff.
- Skoven er på 12,6 hektar, hvoraf 10 hektar er etableret i 1999.
- Lokationen er Ejstrupholm i Midtjylland.
- Blandet bonitet. Sandjord er den primære jordbund på arealet.
- Artsfordelingen er 92 procent løv og otte procent nål. Af løvtræarterne dominerer eg med 49 procent og herefter kommer bøg med 23 procent af det samlede skovareal.
- Skoven drives forstligt korrekt. De seneste ti år har Skovdyrkerne Syds skovfoged Bruno Stolborg været tilknyttet som rådgiver.
- I 2010 blev der udarbejdet grøn driftsplan for skoven.
- Der er etableret skovlegeplads og fuglekiggetårn, som er til fri afbenyttelse for skovgæster.
- Interesserede kan læse mere på hjemmesiden www.storgardskoven.dk

Skovejeren elsker gæster i sin skov

Christen Rauff har etableret skovlegeplads og fugletårn i sin skov. Han nyder besøgende i skoven og deler gerne ud af sin ejerglæde.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Madpakkehus, rutsjebane og shelters. Det er nogle af de aktiviteter, som skov ejer Christen Rauff har etableret på sin skovlegeplads.

Han og konen Christa har altid nydt at have gæster i skoven, og de deler gerne ud af glæden til besøgende.

- Altså når jeg nu selv har enormt stor glæde af skoven, så kunne det jo også være, at andre har det. Den glæde vil jeg gerne dele ud af – og der går ingen skår af mig ved at børn og voksne kommer her og får nogle gode oplevelser, fortæller han.

Interessen for skov og natur fik han som helt ung, da han var spejder.

- Jeg holdt utroligt meget af at opholde mig i skoven som dreng. Derfor vil jeg også gerne være med til at give børn og unge gode oplevelser her i min skov, siger Christen Rauff.

Gæsterne kommer langvejs fra

Udover legepladsen er der også opstillet et solidt fuglekigger-tårn i skoven.

- Vi søgte fonde til aktiviteter i skoven, og vi var heldige, at flere fonde valgte at støtte os. Det gjorde det muligt for os at etablere skovlegepladsen og også fugletårnet, fortæller skovejeren.

- Både legepladsen og fugletårnet bliver flittigt brugt. Det er både lokale, men også børnehaver langvejs fra, som benytter det. Jeg nyder virkelig at se, at andre har glæde af at opholde sig her i skoven og benytte vores faciliteter, fortsætter han.

Christen Rauff har flere gange forsøgt at rejse penge til vedligehold af faciliteterne.

- Det har desværre ikke været muligt. Heller ikke hos kommunen, selvom det i høj grad er deres institutioner, som benytter vores redskaber. Al vedligehold påhviler os selv, siger han, men glæder sig sam-

tidig over, at der stort set ikke har været hærværk.

Spor i landskabet

Christen Rauff nyder at have besøg i skoven. Men han mener også, at det er klogt, at nogle skovejere og landbrug åbner op for omverdenen.

- Altså landbruget får jo tit skældud for alverdens ulykker. Derfor mener jeg, at vi med fordel kan åbne op og lave nogle gode frivillige tilbud til vores nærområde.

- Jeg vil langt hellere være proaktiv og lave frivillige tiltag end blive mødt af lovgivning, som dikterer, hvad vi skal, lyder det.

Ud fra samme tankegang har Christen Rauff også meldt ejendommen med i ordningen 'Spør i landskabet'

- Det har vi deltaget i igennem 30 år. Hos os er der markerede vandreruter, som går igennem vores skov og marker. Ordningen har fungeret fint i alle de år, vi har været med, fortæller han.

- Jeg glæder mig over, at andre også kan nyde skoven og vores skovlegeplads, siger skovejer, Christen Rauff.

Tidligere skovrider
og sekretariatschef
Per Hilbert er død.

Mindeord om Per Hilbert

Skovdyrkerne har mistet en af de store kæmper. Tidligere skovrider, sekretariatsleder og redaktør, Per Hilbert er død.

Han blev 77 år.

Per Hilbert blev især kendt og respekteret for sin indsats som den første skovrider i Skovdyrkerforeningen Vestjylland. Med sin store arbejdsomhed, sit lune humør og sin ydmyge facon blev han hurtigt respekteret i Vestjylland.

Han arbejdede målrettet og rådgav om skovdyrkning på et højt fagligt niveau. Han var arkitekten bag store skovrejsningsprojekter i 1990'erne. Skove som i dag står som smukke, varierede og gennemtænkte.

Sekretariatschef og redaktør

Efter næsten 10 år i Vestjylland valgte Per Hilbert at prøve kræfter i udlandet. Han rejste til Nepal for at arbejde med et Danida-finansieret skovprojekt i tre år.

Projektet arbejdede blandt andet med udpegning af de bedste provenienser af lokale træarter og indsamling af frø.

Efter sit ophold i udlandet vendte han tilbage til Danmark og blev sekretariatschef hos Skovdyrkerens sekretariat i

Sådan husker venner og kolleger Per Hilbert

- *Per var en god ven. Han var hjælpsom og var der altid for en. Han vil blive meget savnet.*
- *Stor faglig kapacitet. Meget vidende, men altid ydmyg. Han sagde altid sin mening, når han havde tænkt sig om.*
- *Arbejdsom og flittig. Gennemførte de projekter, han havde sat sig for.*
- *Per var lun, venlig og humoristisk. En humor, som til tider kunne være kulsort.*

København. Den stilling havde han i 12 år.

Det var i den tid, at Per Hilbert tog initiativ til at samle Skovdyrkerens kommunikation i det fælles medlemsblad Skovdyrkeren.

Medlemsbladet Skovdyrkeren betød meget for Per Hilbert. Efter årene som sekretariatschef blev Per Hilbert redaktør af Skovdyrkeren. Den stilling havde han frem til sin pension i 2018.

Per Hilbert nød at skrive og var meget produktiv. Han var blandt andet medforfatter på bogen Klimaskoven.

I Skovdyrker-regi satte mange medlemmer pris på de velskrevne artikler. Per Hilbert skrev med faglighed og finurlighed – og han krydrede gerne sine tekster med skovpolitisk kant.

Vellidt, dygtig og arbejdsom

Venner og kolleger beskriver Per Hilbert som utrolig vellidt både som ven og kollega. Han var fagligt dygtig og vældig arbejdsom. Når Per havde sat sig noget for, blev han ved, indtil han nåede i mål.

De senere år måtte Per desværre kæmpe med sygdommen ALS, som gradvist stjal hans førlighed.

Men livsgejsten var intakt helt til det sidste – og meget sigende for sit liv, var han sammen med gode venner fra sine skovdyrker-år i weekenden op til sin død.

Ved den lejlighed var han en tur i sin egen skov, hvor han fortalte om planer og projekter for den skov, han selv havde rejst.

Det blev Per Hilberts sidste tur i skoven. Mandag aften efter weekenden døde Per Hilbert.

Interesserede kan læse mere om Per Hilberts liv og virke i portrættet, som blev bragt i Skovdyrkeren nummer 83, september 2022.

Æret være Per Hilberts minde.

Lukningstruet uddannelse har fået 120 procent flere ansøgere

Uddannelsen til skov- og landskabsingeniør på Djursland har fået 120 procent flere kvote 2-ansøgere. Det vækker glæde både hos ledelsen og de studerende.

Af Jens Mathiasen
Foto: Skovskolen

120 procent flere ansøgere.

Så stor er tilslutningen til uddannelsen som skov- og landskabsingeniør på Eldrupgaard på Djursland.

Uddannelsen blev ellers kortvarigt sat på pause i vinter på grund af for lav tilslutning. Derfor vækker de nye kvote 2-tal glæde hos studieleder Lisbet Holm Seiersen.

- Det er helt fantastisk. Her 3-4 måneder efter vinterens store udfordringer står vi nu med rekordhøj tilslutning. Jeg er jublende glad for, at så mange nye studerende har valgt os til, siger Lisbet Holm Seiersen.

Den store tilslutning gælder kvote 2-ansøgerne. Kvote 1-ansøgere har ansøgningsfrist frem til 5. juli.

- Lige nu glæder vi os over opbakningen fra kvote 2. Desværre kan jeg ikke garantere, at vi får lige så overvældende tilslutning ved kvote 1. Men vi arbejder fortsat benhårdt for at gøre positivt opmærksom på uddannelsen, siger hun.

Massiv markedsføring

Lisbet Holm Seiersen blev ansat som studieleder sidste sommer. Hun har fokuseret på at gøre uddannelsen mere synlig igennem massiv markedsføring.

- Fra jul og frem til foråret har vi sat alt i bevægelse. Vi har annonceret digitalt, og vi har været synlige på sociale medier som

Lisbet Holm Seiersen er studieleder for skov- og landskabsingeniørerne på Skovskolen. Hun glæder sig over den gode tilslutning.

Facebook og Instagram.

- Vi har folieret tre busser med skriften 'Danmarks vildeste uddannelse'. Busserne er blevet benyttet, når de studerende har besøgt uddannelsessteder, og når de har hængt plakater op i outdoorbutikker i hele landet, siger hun.

Ifølge Lisbet Holm Seiersen har den massive markedsføring haft god effekt, og hun forsikrer samtidig, at der ikke bliver hvilet på laurbærene.

- Vi maser fortsat på. Vi har fuldt tryk på markedsføringen de næste måneder helt frem til kvote 1-fristen i begyndelsen af juli, siger hun.

Tæt samarbejde med erhvervet

Lisbet Holm Seiersen blev ansat 1. august sidste år. Hun kommer fra en lederstilling i

avlsvirksomheden VikingDanmark.

Den primære opgave som studieleder er ledelse af undervisere og udvikling af uddannelsen.

- Derfor var jeg meget ærgerlig, da Københavns Universitet lukkede uddannelsen på Djursland ned. Jeg følte ikke, jeg havde nået at gøre en forskel. Heldigvis ændrede man beslutningen, og indtil videre har vi jo bevist, at den jyske uddannelse er levedygtig, siger hun.

Udover at gøre uddannelsen mere synlig overfor de unge, vil Lisbet Holm Seiersen gerne udvikle samarbejdet med erhvervet.

- Vi har allerede et godt samarbejde med Skovdyrkerne og andre erhvervsvirksomheder. Det samarbejde vil jeg gerne bevare og udvikle, så der er en stærk tilknytning imellem uddannelse og de fremtidige arbejdssteder for vores studerende, siger hun.

Undervisning på SLING-uddannelsen på Eldrupgaard. Underviseren er Skovdyrkernes tidligere skovfoged Ulrik Kragh Hansen, som nu er ansat på Skovskolen.

Villads er vild med uddannelsen

22-årige Villads Andresen er en af de studerende, som nu kan fortsætte med at studere til skov- og landskabsingeniør i på Eldrupgaard på Djursland.

Han er er 1. års studerende og bor på skolen.

Han holder meget af både uddannelse og studiemiljø.

- Det er lige mig. Uddannelsen har et godt miks imellem teori og praksis. Det værdsætter jeg meget. Der er et godt studiemiljø og et godt samarbejde imellem studerende og undervisere, siger han.

Alle kræfter blev mobiliseret

Derfor kom det som noget af et chok, da han hørte, at Københavns Universitet havde valgt at pause den jyske del af SLING-uddannelsen.

- Men hold op, hvor har det været en fed oplevelse at være med til at trække uddannelsen op igen. Alle gode kræfter blev lynhurtigt mobiliseret, og det lykkedes

jo at få beslutningen ændret, så uddannelsen på Eldrupgaard fortsætter, siger han.

- Ja, du må også gerne skrive en stor tak til Lisbet Holm Seiersen. Hun har ydet et stort arbejde for at få uddannelsen tilbage på sporet, tilføjer han.

Villads Andresen er førsteårs-studerende på Eldrupgaard i Auning. Han glæder sig over, at uddannelsen fortsætter og har selv været aktiv i markedsføringen af den jyske uddannelse.

Arbejde i det private

Villads Andresen havde hørt lidt om uddannelsen på forhånd. Han søgte selv mere information og

fandt ud af, at det var den uddannelse, han gerne ville begynde på.

Han kan godt se sig selv arbejde i en privat virksomhed som eksempelvis Skovdyrkerne eller måske på et gods.

- Lige nu er jeg mest interesseret i produktion af råtræ. Det er dejlig konkret og målbart.

- Drømmejobbet er nok at få arbejde på et gods på et tidspunkt. Men jeg synes bestemt også, at det vil være spændende med en karriere i Skovdyrkerne eller HedeDanmark, lyder det.

Tror på fremtiden

Studielederen har tiltro til, at SLING-uddannelsen vil være relevant i fremtiden.

- Der skal rejses meget skov i fremtiden, og forvaltning af natur og biodiversitet fylder meget på den politiske dagsorden. Jeg er slet ikke i tvivl om, at der bliver brug for mange skov- og landskabsingeniører fremover.

- Vores opgave er nu at sikre, at de unge får øje på de gode muligheder, der er i uddannelsen, siger hun.

For at uddannelsen skal være rentabel, har Københavns Universitet sat et krav om minimum 25 nye studerende i år og 35 nye studerende til næste år.

- Det mål skal vi nok nå. Jeg oplever utrolig meget gejst hos både studerende og undervisere. Jeg er ikke i tvivl om, at den jyske SLING-uddannelse er levedygtig, siger Lisbet Holm Seiersen.

Optagelsestal 2023

Djursland

● Optagne (pr. 1 okt)	19
● Ansøgninger (heraf i kvote 2)	45 (23)
● Aldersgennemsnit	23,3
● Kønsfordeling (m/k)	70%/30%

Nødebo

● Optagne (pr. 1 okt)	45
● Ansøgninger (heraf i kvote 2)	97 (46)
● Aldersgennemsnit	24,9
● Kønsfordeling (m/k)	54%/46%

Kilde: Skovskolen

En lang række af skovens produkter bliver overset i statistikkerne, påpeger professor.

Økonom: Vi overser varer fra skoven for milliarder af kroner

Skove skaber mange andre naturprodukter end tømmer. Men produkterne er usynlige i officielle handelsstatistikker, og det skaber problemer, oplyser økonom.

I dag forbigår man næsten alle de skovprodukter, som ikke er tømmer, når man opgør værdierne af skov i de officielle handelsstatistikker.

Det gælder i Danmark, i EU og på globalt plan. Også selvom disse naturprodukter udgør en stor del af økonomierne i mange lande.

Det kan være alt fra medicinplanter og spiselige insekter over nødder, bær og urter til materialer som latex og bambus. Det er produkter, som ofte ender på butikshylder herhjemme og i andre EU-lande, oplyser professor og økonom Carsten Smith-Hall fra Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, KU.

- Estimater viser, at omkring 30.000 forskellige naturprodukter bliver handlet internationalt, men uden at have en varekode. Vi taler om varer for enorme summer, som ikke er dokumenteret i officielle statistikker og dermed er usynlige, siger han.

Carsten Smith-Hall og James Chamberlain fra U.S. Department of Agriculture har skrevet en kommentar i tidsskriftet Forest Policy and Economics, hvor de netop argumenterer for det store

potentiale, som vi i dag forpasser.

Store konsekvenser

Konsekvensen af, at produkter som disse ikke optræder i de officielle opgørelser er, at de i vigtige sammenhænge bliver ignoreret, lyder det fra professoren:

- Produkterne bliver ikke prioriteret, når der tildeles midler til udvikling af industrier og ny teknologi. Dermed går mange lande glip af de kolossale pengesummer, der ligger i at udføre forarbejdningen i det land, hvor råvaren bliver høstet. Det er i forarbejdningen, at du virkelig ser en værditilvækst af produktet, siger Carsten Smith-Hall.

En anden væsentlig konsekvens er ifølge forskerne, at naturprodukter også bliver ignoreret, når man udvikler politikker til, hvordan naturressourcer skal forvaltes. Officielle registreringer ville ellers også kunne gavne biodiversiteten, påpeger Carsten Smith-Hall.

Forskerne mener derfor, at det er nødvendigt at vi udvider vores horisont og ikke kun bibeholder det traditionelle fokus på tømmer som den eneste vigtige skov-ressource.

Hold øje med viklerne i nobilis

Viklere kan udrette stor skade i nobilis – og de optræder med cykliske mellemrum på seks til otte år. Sidste gang, der var betydelige angreb af skadevolderen var i 2017.

I år er der tegn på, at de er i bevoksningerne, og der er risiko for en af de cykliske opblomstringer af viklere.

Angrebene vil blive tydeligere, når det bliver lunere i vejret i løbet af maj måned.

Angriber ædelgran

Man kan få en indikation af viklerens tilstedeværelse i det voksne stadie ved at ryste mindre træer.

Det vil få viklerne til at lette fra træet i flaksende møllignende bevægelser. Især på træer langs spor, hvor solindstrålingen er større, sker der en større opformering. De skyggefule dele af kulturen er mindre udsatte.

Viklerne angriber nordmannsgran, nobilis og andre ædelgranarter. I praksis når de dog sjældent at finde fodfæste i nordmannsgran på grund af lusebekæmpelsen.

Visne nåle

Viklerens larver lever inde i nålene, som spindes sammen i karakteristiske bundter eller reder å tre til fire nåle. Angrebne nåle visner og bliver brune, men de falder ikke altid af træet, da angrebne nåle kan være bundet sammen med en frisk nål.

I voldsomme tilfælde kan viklerangreb gøre juletræer og pyntegrønt usælgeligt som følge af stort nåletab.

Viklere kan bekæmpes med sprøjtning efter konstateret angreb ofte fra midt til slut maj.

Efter 40 år takker skovfogeden af

Skovdyrkernes seniorskovfoged på Fyn, Peder Dammand, takker af. Nu skal tiden bruges på praktiske projekter derhjemme, men han slipper ikke skoven helt.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Telefonen bimler og Peder Dammand fanger den i skjortelommen.

- Må jeg ringe tilbage om en times tid. Jeg sidder lige i møde, lyder det.

Fem minutter senere er den gal igen. Samme besked.

- Jeg ringer tilbage.

Der er sjældent ro i længere tid, når man som Peder Dammand har været skovfoged i 40 år og har opbygget et enormt netværk i branchen.

Medlemmer, entreprenører og kolleger vil have fat i den erfarne fynske skovfoged.

Men alting har sin tid. I løbet af foråret bliver telefonen slukket. Medlemmerne bliver overdraget til gode kolleger, og Peder Dammand siger tak for kampen efter 40 års uafbrudt ansættelse hos Skovdyrkerne på Fyn.

- Sådan må det være. Jeg bliver 68 næste gang og helbredet er ikke helt tiptop længere. Jeg vil gerne stoppe nu, hvor jeg fortsat har overskud og kan sende mine skovdyrkermedlemmer godt videre til kollegerne, siger Peder Dammand.

Familiens base på Fyn

Peder Dammand og konen Dorthe bor på en landejendom ved Glamsbjerg på Midt-fyn.

Ejendommens gule stuehus er familiens base. Det er her, han inviterer indenfor til et interview om sine 40 år i Skovdyrkerne.

- Kom med ind, siger han og viser indenfor på kontoret, som ligger i forlængelse af stuen.

Her står skovbrugslitteratur skulder ved skulder i solide træeoler. Rækker af plastbakker holder styr på papirer og notater. Kontorets ene væg er udsmykket med opsatser fra Peder Dammands

Skovdyrkernes skovfoged Peder Dammand runder snart 68 og stopper efter 40 års uafbrudt ansættelse.

Peder Dammand

- Født 1956. Opvokset på mindre landbrug ved Juelsminde i Østjylland.
- 1976-1979 Tre års ansættelse som skovarbejder ved Palsgaard.
- 1979-1983 Uddannelse som skovtekniker.
- 1984 Ansættes som skovfoged i det daværende Skovdyrkerne Fyn Nord.
- 2024 Stopper efter 40 års ansættelse i Skovdyrkerne – alle årene som skovfoged på Fyn.
- Privat er Peder Dammand gift med Dorthe, som også har taget hul på pensionstilværelsen efter 43 års arbejde som sygeplejerske.
- Parret bor på landejendommen Hededam ved Glamsbjerg på Fyn. Familien tæller også to voksne børn og to børnebørn.

jagter i ind- og udland.

- Det er herinde, jeg har brugt utallige timer de sidste mange år, siger han og sætter sig ved et stort skrivebord midt i kontoret.

Han fortæller om arbejdet. Om opgaver og arbejdspress. Tankerne render tilbage til 1999-stormen, som er en af de skelsættende begivenheder i karrieren.

- Vi arbejdede i døgndrift efter stormen. Det gjorde vi virkelig. Vi solgte råtræ og hjalp de mange stormfaldsramte ejere med oprydning og gentilplantning. Det var nogle vilde måneder, men også spændende, husker han.

- Ja, du boede nærmest derinde i flere måneder - og levede af kage og chokolade, indskyder Dorthe.

Opvokset i landbruget

Det med at blive skovfoged besluttede Peder Dammand fra den tidlige ungdom. ➔

På kontoret hænger Peder Dammands første danske kronhjort og langs den ene væg er der lange rækker af opsatser af råbukke.

➔ Han voksede op i 1960'erne på en gård ved Juelsminde i Østjylland.

- Det var nogle hårde år for min far, som tidligere havde mistet sin datter, og som mistede sin kone, da jeg blev født. Igennem min tidlige ungdom hjalp jeg meget til på gården derhjemme, fortæller han.

Skovbrugsinteressen blev for alvor vækket, da han som helt ung arbejdede tre år som skovarbejder ved virksomheden Palsgaard.

- Så i 1979 gik jeg i gang med uddannelsen som skovtekniker. Jeg har altid holdt af at arbejde i naturen og at få ting til at gro, så jeg tænkte, at det måtte være den rigtige uddannelse for mig, fortæller han.

Uddannelsens sidste praktikperiode foregik ved Skovdyrkerne - og det fangede hans interesse.

- Jeg søgte derfor en stilling ved det daværende Skovdyrkerne Fyn Nord - og jeg fik den. Det var i 1984. Det var alt-

så arbejdet, der trak mig her til Fyn, fortæller han.

Skovfoged og halvvejs psykolog

Dorthe serverer kaffe i stuen, imens Peder Dammand fortæller om, hvordan det har været at være skovfoged i Skovdyrkerne i så mange år.

Han peger selv på det sociale som en vigtig faktor.

- Jo, for ved siden af det skovbrugsfaglige har jeg fået et nært forhold til mine skovdyrkermedlemmer, siger han.

Han har været skovfoged for medlemmer igennem 40 år. Det har i nogle tilfælde udviklet sig til venskaber.

- Jeg har besøgt medlemmer på hospitalet, som desværre ikke kom hjem igen. Jeg har deltaget i begravelser, og jeg har lyttet som en anden psykolog, når tilværelsen har bøvl, fortæller han.

- Det sociale element har du ikke på

samme måde i andre stillinger. Det har jeg nydt meget, og det vil jeg savne, siger han.

Det bedste job

Faktisk har Peder Dammand indimellem overvejet at prøve andre udfordringer end i Skovdyrkerne.

- Det er ikke nogen hemmelighed, at jeg har fået tilbudt jobs. Der har da også været perioder, hvor jeg overvejede, om jeg skulle prøve noget andet.

- Men hver gang er jeg kommet frem til, at det bedste job er at være skovfoged i Skovdyrkerne. Faktisk tror jeg, at jeg ville savne kolleger og medlemmer, hvis jeg for eksempel var blevet skovfoged på et gods, siger han.

Tingene skal foregå ordentligt

Peder Dammand er ordentlig. Han er skovfoged af den gamle skole - og det er vigtigt, at der bliver fulgt op. Tingene skal gå

ordentligt til. Det mærker både kolleger og medlemmer.

Da han i 2017 vandt kollega-prisen som Årets Skovdyrker blev han kaldt utrolig loyal – en loyalitet som først og fremmest ligger hos medlemmerne. Han har rekordmange medlemsbesøg og har opbygget høj troværdighed hos både medlemmer og kolleger.

Derfor skal der også være styr på tingene, når han slipper grebet og overlever sine 120 medlemmer til kollegerne.

- Jeg har været med på overleverings-

I 2017 vandt Peder Dammand titlen som Årets Skovdyrker.

besøg med mine kolleger hos mange af medlemmerne. Jeg ville faktisk ikke kunne holde ud, hvis jeg bare skulle trække stikket og efterlade det hele fra den ene dag til den anden, siger han.

Fra juletræer til skov

Efter kaffen inviterer Peder Dammand til en rundtur på ejendommen. Turen går op i igennem et bakket terræn. Her er han i gang med at omdanne tidligere juletræskulturer til natur og skov.

- Her på gården har jeg haft juletræer på 6-7 hektar – og en overgang havde jeg også 100.000 træer med en nabo. Jeg har også selv dyrket juletræer på 8-9 hektar på min fødegård ved Juelsminde, fortæller han.

- Men det er slut nu. Jeg har taget min tørn med juletræerne. I stedet planter jeg nu skovarter som bøg, douglas, eg og cypress ind på arealet. Målet er at få omdannet arealet fra juletræproduktion til skov og natur, fortæller han.

Vigtigt med kontinuitet

På vejen tilbage fortæller Peder Dammand om sine tanker om fremtiden for Skovdyrkerne og sig selv.

Han er overbevist om, at der er plads til Skovdyrkerne i fremtiden.

- Men vi skal være dygtige og gennemføre gode projekter hos medlemmerne. Ellers bliver vi overhalet. Konkurrencen er hård – og der kommer hele tiden flere entreprenører til, lyder det.

Han peger på kontinuitet, som noget af det unikke, Skovdyrkerne kan tilbyde til skovejere.

- Altså man behøver jo ikke være ansat i 40 år. Men det er vigtigt, at vi kan fastholde skovfogederne. Skovbrug er langsigtet. Jeg oplever, at mange ejere sætter pris på at få besøg af den samme fagmand – gerne igennem flere årtier, lyder det fra Peder Dammand.

Peder Dammand hoppede officielt af Skovdyrkerens lønningsliste 1. april. De kommende måneder vil han fortsætte med at assistere skovdyrkerkollegerne på freelancebasis.

Peder Dammand er i gang med at omdanne sine juletræskulturer til natur og skov. Han indplanter grupper af blandt andet bøg, eg og taks.

Nu går skovkampagnen i luften

Partnerskab for Dansk Skovbrug sætter nu den nye skovkampagne i gang. Den første bølge ramte trykte og digitale medier i uge 17. Hovedbudskabet er: 'Takket være skoven'.

Af Kristian Gernow, sekretariatschef ved Skovdyrkerne

Takket være skoven.

Det er overskriften for den ambitiøse kampagne for dansk skovbrug, som Skovdyrkerne i samarbejde med Hedeselskabet, Dansk Skovforening og Træ- og Møbelindustrien står bag.

Kampagnen afvikles i regi af det fælles initiativ Partnerskab for Dansk Skovbrug.

Der er nemlig takket være skoven, at vi kan finde løsninger på flere af tidens store udfordringer. Det er netop det, partnerne ønsker at gøre klart for den danske befolkning.

Bekymrende få er klar over, hvad skovene betyder for eksempelvis løsning på klimakrisen, for mulighederne for biodiversitet, for beskyttelse af grundvand og for forbedring af vandmiljøet. Og alt for mange mener, at det danske skovareal er faldende på grund af overudnyttelse. Mange mener også, at det er forkert at fælde træer.

Skarpt skåret

Kampagnen er primært båret af visuelle effekter. Derfor er forklaringer og detaljer skarpt hårdt til.

Som fagfolk kan det være svært at acceptere, at budskaber om skovbrug og træproduktion skal skæres meget hårdt til for at nå ud til alle. Vi vil jo gerne have alle nuancerne med som værn mod misforståelser.

Men vi har været nødt til at acceptere, at så meget plads er der ikke til rådighed i en oplysningskampagne, hvor billeder og visuelle effekter er bærende.

Heldigvis har vi en stor fordel i skovbruget, fordi billeder af skov, natur og

... KAN DU BYGGE ET HJEM, DER HOLDER I GENERATIONER

I Danmark står byggesektoren for 30% af den samlede CO₂-udledning. Vi har brug for, at det tal bliver mindre, men vi har også brug for nyt byggeri. Når vi bygger i træ, sikrer vi begge dele. Skovens træer optager CO₂, og når vi bygger huse af

træ, lagrer bygningen CO₂ i op til flere hundrede år. Træ er holdbart og hårdført, og det kan genbruges og genanvendes. Fremtiden skal bygges i træ. Derfor dyrker vi skoven. **Se mere om kampagnen på takketvaereskoven.dk**

Partnerskab for Dansk Skovbrug

Billederne ledsages af korte og fængende tekster, men vi kan forsikre, at hver sætning er bearbejdet mange gange og hvert ord er nøje udvalgt, før teksterne er blevet godkendt.

Filmen er et miks af nye optagelser, blandt andet på savværket Norlund A/S, og historiske filmklip. Annoncerne bygger på tre temaer: (1) Træ som grundlag for de berømte danske designmøbler, (2) træ som fornybart materiale i byggeriet, samt (3) nye skove som CO2-støvsuger og som mulige levesteder for sjældne arter. Annonceteksterne slutter alle med sætningen: Derfor dyrker vi skoven.

træprodukter appellerer til de fleste.

Kampagnofilm og annoncer

Kampagnens vigtigste virkemidler er film og annoncer.

Der er produceret en cirka 50 sekunder stramt klippet film. Filmen fortæller om alle de goder, skoven tilbyder.

Derudover er der udarbejdet en række annoncer, der med et fikst visuelt greb kobler skoven og de enkelte goder sammen.

Både film og annoncer understøtter budskabet: 'Takket være skoven'.

Første bølge i uge 17

Kampagnen er skudt i gang i uge 17. Er du avislæser, vil du sikkert glæde dig over at møde annoncerne i landsdækkende dagblade.

Kampagnens annoncer blev bragt i Jyllands-Posten og Børsen (23/4), Politiken (24/4) og Berlingske 25/4.

Filmen fik 'premiere' samtidig, og den er offentliggjort på kampagnens hjemmeside – www.takketvaereskoven.dk. Filmen vil også blive distribueret ud på de sociale medier – herunder også de fire partners egne kanaler.

Samtidig vil der blive annonceret på andre hjemmesider, og klik her sender brugeren ind på den fælles kampagneside.

En del af Naturmødet

Lanceringen af skovkampagnen sker kort tid før Naturmødet 2024. Mødet afholdes 23., 24. og 25. maj i Hirtshals.

Det er derfor oplagt, at kampagnen

bliver omdrejningspunktet på den stand, som Partnerskabet for Dansk Skovbrug er ved at forberede.

Foruden at formidle kampagnens budskaber vil der på standen blive arrangeret debatter og aktiviteter om alt det, som skovene leverer.

Det er andet år i træk, at Skovdyrkerne er til stede på Naturmødet.

Tak til alle bidragsyderne

Der er til dato givet tilsagn om cirka fem millioner kroner. De fire partnere har bi-

draget med fire millioner kroner.

Alle bidragsydere vil blive nævnt på kampagnens webside – medmindre man har ønsket anonymitet.

Vi er meget taknemmelige for opbakningen, og siger en stor tak til alle. Også en stor tak til de medlemmer af Skovdyrkerne, der har støttet kampagnen både med store og små beløb.

Partnerskabet har foreløbig planlagt kampagneindsatser for 80 procent af det samlede tilsagnsbeløb.

Det svarer til to store fremstød henholdsvis i foråret og igen efter sommerferien. Imellem disse kører den løbende annoncering med flere højdepunkter.

Vi opfordrer alle medlemmer til at medvirke til at sprede budskabet – for eksempel ved deling på sociale medier og ved omtale til familie, venner og bekendte.

Man kan fortsat bidrage til kampagnen. Vi har derfor opdateret kampagnefolderen, som vedlægges dette nummer.

Vi ønsker alle en god kampagne.

... KAN DU LÆNE DIG TILBAGE I DANSK DESIGN

Uanset hvor vi kigger hen, er vi omgivet af træ. Det er i vores gulve, køkkener og møbler. Træet lader os hele tiden finde nye former og formål, og det har gennem tiden været afgørende for mange danske designklassikere. Vi lader med glæde

den skønhed og æstetik, der bor i træet, følge med os hjem i stuerne – fordi det ældes med ynde, og fordi det kan holde i generationer. Derfor dyrker vi skoven. Se mere om kampagnen på takketvaereskoven.dk.

Partnerskab for Dansk Skovbrug

Kampagnen viser blandt andet, hvordan skoven bidrager til klassiske danske produkter.

Minister vil have vindmøller i skovene

Der kan blive åbnet op for vindmøller i danske skove, hvis det står til klima-, energi- og forsyningsminister Lars Aagaard. Dansk Skovforening vender tomten op.

Der er kamp om pladsen i det danske landskab.

Pladsmanglen kan ende med, at der bliver åbnet op for at rejse vindmøller i de danske skove.

Klima-, energi- og forsyningsminister Lars Aagaard mener, at vi skal se på, om vi kan få mere ud af de samme arealer.

- At få kigget på om det samme areal kan gøre ikke bare én god ting, men flere, det er supervigtigt. For der bliver pres på arealet, siger han ifølge det digitale nyhedsmedie Klimamonitor.

Ministerens udmelding kommer i forlængelse, at regeringens energikrisestab Nektst har leveret en række anbefalinger til at sætte skub i udbygningen af vedvarende energi.

En af anbefalingerne er netop, at der skal kunne opstilles vindmøller, når der rejses nye skove, hvor klimaeffekt eller produktion er hovedformålet.

Derudover anbefaler Nektst, at der kan rejses vindmøller i skov med lav biodiversitet. Arbejdsgruppen peger også på, at der kan være behov for at udpege arealer til erstatningsnatur, hvis der rejses vindmøller i naturområder.

Skal ske frivilligt

Fra skovbrugets brancheforening Dansk Skovforening bliver forslaget positivt modtaget.

- Vi har længe opfordret til at justere lovgivningen, så det bliver muligt at kombinere vindmøller og skov på frivillig basis. Derfor er det positivt, at anbefalingerne fra Nektst flugter med vores holdning, siger direktør i Dansk Skovforening Anders Frandsen i et indlæg.

Dansk Skovforening er med i "Alliancen Vedvarende Energi – sammen om grøn strøm på land", hvor en række erhvervsaktører i fællesskab opfordrer til at øge

tempoet i den grønne omstilling.

- Det er en velkendt sag, at udbygningen af vedvarende energi på land går langsomt, hvilket blandt andet skyldes, at der er planer for langt over 140 procent af Danmarks areal. Derfor bliver vi nødt til at se på oplagte multifunktionelle kombinationer som for eksempel skov og vindmøl-

Vindmøller i skovene kan blive virkelighed fremover. Arkivfoto: Jens Mathiasen

ler, hvis vi vil i mål med den grønne omstilling, lyder det fra direktøren.

Energibranchen er positiv

Også hos Green Power Denmark, der repræsenterer energibranchen, bliver forslaget vel modtaget.

- Det handler om at bruge arealerne til flere formål, men også om at tage bestik af, hvad man gør i vores nabolande - for eksempel Tyskland og Sverige.

- Det kræver, at vindmøllerne er tilpasset arealet. I skovene skal vindmøllens tårn for eksempel være højere, men det kan sagtens lade sig gøre, siger Camilla Holbech til Klimamonitor. Hun er afdelingschef for vedvarende energi og internationalt samarbejde hos Green Power Denmark.

Camilla Holbech mener, at man passende kunne lave forsøg med det i forbindelse med de nye energiparker, som regeringen fremsætter lovforslag om.

- jma

Fakta

- Nektst er en national energikrisestab, der er nedsat af SVM-regeringen.
- Nektst skal sikre hurtigere handling på akutte grønne udfordringer.
- Ifølge Klima-, Energi og Forsyningsministeriet er Nektst en ny arbejdsmetode, hvor relevante aktører er blevet inviteret til at komme med anbefalinger til politiske tiltag, der skal øge tempoet i den grønne omstilling.

En skov med mange værdier. I en produktiv bøgeskov er der skabt plads omkring en gammel eg, som bevidner, at området tidligere var græsningsskov. Herved understreges stedets kulturhistorie, og veterantræet samt det stående og liggende døde ved fremmer skovens biodiversitet.

Skovrejsning giver plus for samfundet

Skovrejsning kommer til at stå som et helt centralt værktøj i klimakampen. Selvom store landbrugsarealer tages ud af produktion, vil skovrejsning give et økonomisk plus for samfundet.

Faglig kronik af Jørgen Bo Larsen og Jørgen Nimb Lassen

Jordbruget står over for en omfattende forandring. En omstilling, der skal indfri det bindende drivhusgasreduktionsmål for land- og skovbrugssektoren.

Skoven og specielt skovrejsning bliver her et centralt virkemiddel. Det bliver blandt andet understreget ved regeringens målsætning om 250.000 hektar ny skov inden 2050 og de aktuelle grønne tre-parts forhandlinger.

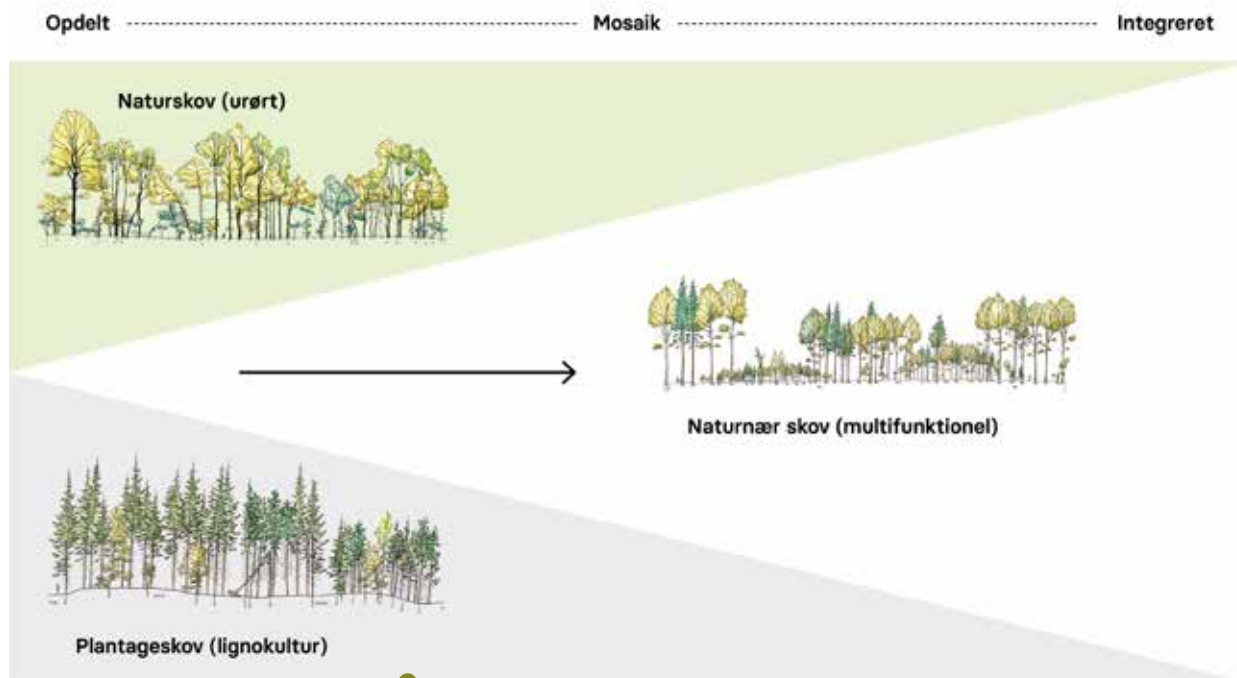
Her fremhæver kommissoriet udvikling af et: "incitament til at rejse mere skov samt hvordan skov kan sameksistere med anden udnyttelse, således at man optimerer nye skove, blandt andet i forhold til klima, natur, biodiversitet og friluftsliv«.

Skov og klima

Skovrejsning har et stort potentiale som gamechanger i den grønne omstilling og

dermed for målet om klimaneutralitet.

En ny skov vil umiddelbart standse landbrugsdriftens CO₂-udledning og i stedet fremover binde mellem 5 og 21 ton CO₂ pr. hektar årligt, indtil den konkrete skovtype når sin ligevægt. Derudover vil skovene bidrage til et nationalt nettooptag af CO₂ efter 2045, da de nye skove vil fortsætte med at binde CO₂ langt ind i det 22'ende århundrede. ➔

Det tredelte skovbrug refererer til et forvaltningsregime, der består af tre dele:

➔ Det gør det især oplagt at lagre CO₂ i artsvarierede blandingskove, der ud over en større robusthed og evne til at tilpasse sig fremtidens klima også vil kunne bidrage med træ til den grønne omstilling. Skovene vil også kunne bidrage til et forbedret CO₂-regnskab på den enkelte ejendom.

Et plus-regnskab

Privatøkonomisk vil skovrejsning altid føre til et nettotab sammenlignet med fortsat landbrugsdrift. Det skyldes, at indtægterne fra landbrugsproduktionen bortfalder, og at skovplantning er forbundet med større opstartsomkostninger. Indtægter fra træproduktionen kommer efter flere årtier. Tabet søges udlignet ved tilskudsordninger til skovrejsning. Således anbefaler Svarer-udvalget i sit bud på en grøn skattereform at øge det eksisterende tilskud til 92.000 kroner pr. hektar.

Samfundsøkonomisk ser billedet dog helt anderledes ud. Alene ved inddragelse af den nye skovs klimaeffekt med blot 250 kroner pr. ton optaget CO₂ vil alle skovrejsningsscenarier med undtagelse af

- 1) *Strengt beskyttede, urørte/rewilded skovreservater.*
  - 2) *Intensivt dyrkede mosaikplantageskove.*
  - 3) *En matrix af naturnære skove, der forvaltes med flere formål og efter pragmatiske principper for bæredygtig og certificeret skovdrift.*
- Længst til venstre vises et fuldt funktionsopdelt skovlandskab, og tilsvarende til højre et fuldt integreret ditto.*
- Balance mellem de to strategier vil afhænge af ejerskabet samt af den socio-økonomiske kontekst – herunder politiske incitament (fra SKOVBOGEN, efter Larsen J.B. et al. 2022).*

græsningsskov blive en samfundsøkonomisk nettogevinst.

Skov, biodiversitet og grundvand

I forhold til landbrug vil skovtilplantning forøge naturpotentialet, men vejen er

lang fra den bare mark til en biodiversitetsrig skov.

Der er dog en række tiltag ved anlæggelsen af den nye skov og driften af denne, som vil kunne fremme biodiversiteten sammenfattet under betegnelsen naturtilpasset eller naturnær skovdrift.

Skove bidrager også til at sikre grundvandskvaliteten, da de normalt dyrkes uden brug af hjælpepestoffer som pesticider, gødning og slam.

Nye skove

Det er ikke ligegyldigt, hvilken skov der plantes, og hvordan den dyrkes.

Der findes i dag groft tegnet to overordnede tilgange til, hvordan skov- og naturarealer kan udvikles til gavn for træproduktion, klima, natur og biodiversitet.

Det er landsparing hhv. landsharing. Begge tilgange har fået stor opmærksomhed i de seneste år.

Landsparing handler om at intensivere driften for at øge produktiviteten på nogle arealer, mens andre arealer reserveres til eksempelvis natur eller andre formål.

Ideen er, at øget produktion på ud-

valgte arealer potentielt kan mindske behovet for produktion i andre områder, som herved kan helliges natur og biodiversitet.

Landsharing handler modsat om at integrere hensyn til natur og biodiversitet i produktionen. Det er for eksempel ved at anvende natur- og miljøvenlige driftsmetoder, hvor man blandt andet fritager marginale skovarealer fra drift og omvendt retter dyrkningen mod de mest produktive arealer.

Vægtningen mellem disse overordnede typer af arealforvaltning vil afhænge af ejerskab. Der vil efter alt at dømmes være behov for en vis grad af funktionsopdeling udtrykt ved et krav om både vild natur og intensive træproduktionsarealer. Men den overvejende del af skovene bør kunne udvikles og forvaltes med funktionsintegration for øje.

Produktion og natur

På baggrund af ovenstående er anbefalingen en balanceret både-og-strategi i fremtidens skove – med naturnær og certificeret skovdrift i en fremtrædende rolle.

Det giver basis for produktive skove med fokus på vedproduktion og CO₂-binding, men hvor der også gives plads og mulighed for mere urørt skov, græsning, lysåbne naturtyper, dødt ved, flere veterantræer, øget løvtræsandel, fremme af naturlig foryngelse, genskabelse af naturlig hydrologi med mere.

Disse anbefalinger flugter med både EU's biodiversitets- og skovstrategi, der begge søger at fremme naturnær skovdrift og biodiversitetsvenlig skovrejsning, og som hermed kan bidrage til den langsigtede målsætning om et markant øget skovareal og 30 procent beskyttet natur i EU. Ligesom de er indeholdt i FSC-certificeringsordningen, der skal sikre naturen og fastholde træet en rimelig betaling og øget markedsadgang.

Derudover arbejdes der med særskilte økosystemtjeneste-certificeringer som eksempelvis for biodiversitet koblet til FSC, der vil kunne sikre træet en merværdi, hvis det kan sælges med et særligt mærke som for eksempel FSC+.

Jørgen Nimb Lassen & Jørgen Bo Larsen har skrevet Skovbogen Nye skove - Hvorfor, hvor og hvordan?

Ny bog om fremtidens skove

Skovdyrkere med interesse i skovrejsning kan læse mere i den nye bog Skovbogen.

Her redegør Jørgen Nimb Lassen og Jørgen Bo Larsen for, hvordan skoven og især ny skov kan bidrage til de grønne omstillinger.

Bogen viser, at et af de mest effektive tiltag for drivhusgasreduktion, miljøbeskyttelse og naturgenopretning er fremme af især naturnære driftsskove og urørte skove. Men stort set alle skovtyper har betydelig samfundsgavnlig effekt, når ny skov erstatter traditionelt landbrug på natur-, grundvands- og miljøbelastede jorde.

Skovrejsning og udtagning af lavbundsjord

Forfatterne anbefaler at rejse nye skove, hvor der er hensyn til og gerne overlap mellem biodiversitet, grundvand, vandmiljø og friluftsliv.

En sådan omlægning vil samlet kunne udgøre op til 600.000 hektar ager- og lavbundsjord, som dog udover egentlig skovrejsning bør omfatte udlæg til andre naturformer, herunder naturlig tilgroning og urørt natur.

Med skovrejsning og udtag af lavbundslande i den størrelsesorden vil Danmark komme i mål med internationale som nationale klima-, natur- og skovmål. Samtidig opnår vi betydelige grundvands-, vandmiljø- og sundhedsgevinster.

Bog skal bygge bro

Bogen er tænkt som et fagligt grundlag for at kunne diskutere og bygge bro mellem skovens forskellige interessenter

Det er forfatterens håb, at meningsdannere, politikere og skovforvaltere vil finde inspiration i bogen.